

US21048022

Potvrzení o doručení dokumentu

Organizace: Ústavní soud

ÚSTAVNÍ SOUD ČR	
Joštova 8. 660 83 Brno	
Došlo dne:	26 -08- 2021
1+1 krát	Přílohy: _____
Vyřizuje:	

Základní údaje

Číslo podání: US CKDP 0011939/21

Odesílatel Nejvyšší soud

Věc: 0 CDO 2621/2020, přípis - návrh

Doručeno: 26. 8. 2021 11:30:08

K Rukám:

ID zprávy: DZ-138559

Do vlastních rukou: Ne

Email/DS: kccaa9t

Spisová značka:

SP. Zn. Odesílatele: 0 CDO 2621/2020

Seznam validací

Výsledek	Soubor	Subjekt certifikátu	Vystavitel
Příloha je validní	V037005.PDF		
Podpis je platný	V037005.PDF	T=zapisovatelka, SERIALNUMBER=P133789, G=Jaroslava, SN=Musilová, CN=Jaroslava Musilová, OU=251, OU=OOK, O=Česká republika - Nejvyšší soud, OID.2.5.4.97=NTRCZ-48510190, C=CZ	CN=PostSignum Qualified CA 4, O="Česká pošta, s.p.", OID.2.5.4.97=NTRCZ-47114983, C=CZ
Podpis je platný	PrijataDZ.zfo	SERIALNUMBER=S91490, CN=Informační systém datových schránek - produkční prostředí, O=Ministerstvo vnitra České republiky, OID.2.5.4.97=NTRCZ-00007064, C=CZ	CN=PostSignum Qualified CA 4, O="Česká pošta, s.p.", OID.2.5.4.97=NTRCZ-47114983, C=CZ

Nepředchází

NEJVYŠŠÍ SOUD
OBČANSKOPRÁVNÍ A OBCHODNÍ KOLEGIUM

Ústavní soud
Joštova 8
660 83 Brno

ÚSTAVNÍ SOUD ČR Joštova 8, 660 83 Brno	
Došlo dne:	5 26 -08- 2021
_____ krát Přílohy: _____	
Vyřizuje:	

Brno 24. 8. 2021
sp. zn. 21 Cdo 2621/2020

Navrhovatel: **Nejvyšší soud**, Burešova č. 20, 657 37 Brno
za nějž jedná předseda senátu 21 Cdo JUDr. Jiří Doležilek
Další účastníci: **Parlament České republiky**
1. **Poslanecká sněmovna**, Sněmovní č. 176/4, 118 26 Praha 1
2. **Senát**, Valdštejnské náměstí č. 17/4, 118 01 Praha 1

Návrh podle čl. 95 odst. 2 Ústavy České republiky na zrušení části ustanovení § 41 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů

I.

Vymezení věci a dosavadní průběh řízení

Obvodní soud pro Prahu 2 v exekuční věci oprávněného TRINITY BANK a. s. se sídlem v Praze – Novém Městě, Senovážné náměstí č. 1375/19, IČO 25307835, zastoupeného Mgr. Tomášem Kravčíkem, advokátem se sídlem v Ostravě, Občanská č. 1115/16, proti povinné České republice – Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových v Praze 2 – Novém Městě, Rašínovo nábřeží č. 390/42, pro 6 658 861,04 Kč s příslušenstvím prodejem zástavy, a to pozemku parc. č. st. _____ – zastavěná plocha a nádvoří, jehož součástí je stavba rodinného domu č. p. _____, pozemku parc. č. _____ – orná půda, pozemku parc. č. _____ – trvalý travní porost, vše v katastrálním území a obci _____, zapsaných v katastru nemovitostí vedeném Katastrálním úřadem pro Moravskoslezský kraj, Katastrální pracoviště Frýdek-Místek, na LV č. _____ (nyní na LV č. _____) [dále též jen „předmětné nemovitosti“], pověřením ze dne 9. 7. 2019 č. j. 55 EXE 1183/2019-54 pověřil vedením exekuce k vymáhání pohledávky podle vykonatelného usnesení Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 16. 6. 2017 č. j. 10 C 263/2016-48 soudního exekutora Mgr. Pavlu Fučíkovou, Exekutorský úřad Ostrava, se sídlem Slévárenská č. 410/14, 710 00 Ostrava.

Podáním ze dne 2. 8. 2019 povinná navrhla zastavení a odklad exekuce s odůvodněním, že předmětné nemovitosti nabyly na základě rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 3. 2018 č. j. 33 T 6/2017-1882, který nabyl právní moci ve vztahu k odsouzenému R. _____ L. _____ dne 19. 6. 2018 a kterým byl předchozímu vlastníku předmětných nemovitostí R. _____ L. _____, uložen podle § 66 odst. 1 a 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, trest propadnutí majetku, a to v rozsahu zahrnujícím předmětné nemovitosti, že podle § 41 zákona č. 219/2000

Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů, pokud stát nabytí majetek způsobem uvedeným v ustanovení § 13, tj. také rozhodnutím příslušného orgánu, dluhy předchozího vlastníka na stát nepřecházejí a zástavní práva k majetku, který stát takto nabytí, okamžikem přechodu na stát zanikají, a že tedy zástavní právo vázající na předmětných nemovitostech ve prospěch oprávněného ze zákona zaniklo dnem přechodu vlastnického práva na stát, tzn. dnem právní moci rozsudku, tedy dnem 19. 6. 2018. Oprávněný byl ze strany povinné informován o zániku zástavního práva a požádán o jeho výmaz z katastru nemovitostí, avšak odmítl součinnost a „navzdory seznámení se s právním i faktickým stavem zástavního práva podal návrh na nařízení exekuce prodejem zástavy“.

Obvodní soud pro Prahu 2 usnesením ze dne 9. 10. 2019 č. j. 55 EXE 1183/2019-72 rozhodl, že exekuce se zastavuje, a uložil oprávněnému povinnost nahradit povinné náklady řízení a soudní exekutorce Mgr. Pavle Fučíkové náklady exekuce, jejichž výše bude určena v samostatném usnesení. Vycházel ze zjištění, že rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 3. 2018 č. j. 33 T 6/2017-1882 bylo (mimo jiné) rozhodnuto tak, že R. L. byl uložen trest propadnutí majetku, konkrétně předmětných nemovitostí, že toto rozhodnutí nabylo právní moci ve vztahu k R. L. dne 19. 6. 2018, že právní účinky zápisu o přechodu vlastnického práva na povinnou nastaly ke dni 15. 2. 2019 a zápis byl v katastru nemovitostí proveden dne 12. 3. 2019. Soud prvního stupně se ztotožnil s argumentací povinné a její návrh na zastavení exekuce shledal důvodným. Podle názoru soudu prvního stupně v důsledku uložení trestu propadnutí majetku zástavnímu dlužníkovi R. L. došlo dne 19. 6. 2018 k nabytí vlastnického práva k předmětným nemovitostem povinnou podle § 13 odst. 1 a 3 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, a podle § 41 tohoto zákona zástavní právo oprávněného k takovému majetku „zaniklo okamžikem přechodu“. Vzhledem k tomu, že žádný právní předpis neupravuje, že by nemovitá věc zatížena zástavou, ať již vzniklou před okamžikem spáchání trestného činu, nebo vzniklou až po jeho spáchání, nemohla být postižena trestem propadnutí majetku, došlo podle názoru soudu prvního stupně k nabytí vlastnického práva povinnou a k zániku zástavního práva oprávněného k tomuto majetku v souladu se zákonem. Soud prvního stupně neshledal žádný rozpor § 41 zákona o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích s ústavním pořádkem. Jednání státu podle mínění soudu prvního stupně nelze považovat za jeho selhání a zneužití práva, když stát nenese odpovědnost za chování osob a páchaní trestné činnosti. Soud prvního stupně dodal, že R. L. se dopustil zvláště závažného zločinu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 trestního zákoníku (ve znění účinném do 30. 6. 2016), který spáchal tím, že spolu s dalšími osobami vytvořil účelový obchodní řetězec, jehož prostřednictvím zkrátil daň z přidané hodnoty ve velkém rozsahu, a v souladu se zákonem byl odsouzen a byl mu uložen trest. V jednání státu tak nelze spatřovat žádnou účelovost, ale akt výkonu veřejné moci, který vychází ze základních funkcí a principů trestního práva. Cílem státu v trestním řízení nebylo a ani nemohlo být učinění zásahu do práv oprávněného. Soud prvního stupně uzavřel, že zánik zástavního práva oprávněného nastal ze zákona a že na straně povinné nelze shledat žádné porušení její povinnosti, na základě kterého by po ní mohla být požadována jakákoliv náhrada.

K odvolání oprávněného Městský soud v Praze usnesením ze dne 28. 2. 2020 č. j. 51 Co 44/2020-124 potvrdil usnesení Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 9. 10. 2019 č. j. 55 EXE 1183/2019-72 a rozhodl, že oprávněný je povinen nahradit povinné náklady odvolacího řízení ve výši 300 Kč. Ztotožnil se s argumentací soudu prvního stupně a odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 1617/2009, ve kterém Nejvyšší soud uzavřel, že stát neodpovídá za škodu vzniklou zástavnímu věřiteli z toho důvodu, že rozsudkem

trestního soudu dojde k propadnutí věci státu, neboť zde absentují předpoklady plynoucí z ustanovení § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. (výkon práva státu v oblasti trestního práva představovaný plněním úkolů trestního soudnictví a spočívající ve vyslovení propadnutí věci státu nemůže být pojmově považován za protiprávnost). Odvolací soud dále odkázal na odůvodnění usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 292/12, v němž „Ústavní soud mimo jiné uvedl, že otázka zániku zástavního práva k nemovitostem podle § 41 odst. 1 zákona o majetku České republiky, z důvodu nabytí vlastnického práva státem na základě pravomocného rozhodnutí o trestu propadnutí majetkové hodnoty v trestním řízení, nebyla obecnými soudy vyřešena excesivním způsobem“, kterým by byla pro Ústavní soud založena pravomoc k zásahu do rozhodovací činnosti obecných soudů k výkladu podústavního práva, a na usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 130/19, ve kterém „Ústavní soud konstatoval, že uložení trestu propadnutí věci nic nemění na skutečnosti, že zástavní věřitelka nadále zůstává věřitelkou pachatele, přičemž se může v řízení před civilními soudy svého nároku domáhat“, a že „zánik zástavního práva je předvídatelným důsledkem uložení trestu propadnutí věci podle § 41 odst. 1 zákona o majetku České republiky, podle něhož zástavní právo k nemovitostem zaniklo s přechodem vlastnického práva na stát.“ Odvolací soud uzavřel, že „pokud oprávněný dovozuje z ustanovení § 41 odst. 1 zákona o majetku České republiky porušení svého vlastnického práva, pak jak výše uvedl Ústavní soud, pohledávka ve vztahu k dlužníku zůstává věřiteli zachována, a nic mu nebrání v tom, aby se zaplacení pohledávky, která byla zajištěna zástavním právem, domáhal postupem dle zákona“, že skutečnost, že zřítelci možnost uspokojení své pohledávky realizací prodeje zastavené věci v důsledku přechodu tohoto majetku na stát podle veřejnoprávních předpisů, není důvodem, aby tento postup byl shledán protiústavním, neboť uspokojení soukromoprávní pohledávky jiným způsobem než prodejem zastavené věci zůstává věřiteli zachováno, a že skutečnost, že zástavní věřitel nemůže mít ve vztahu k státu právo na uspokojení z takto zaniklého zástavního práva, vyplývá ostatně i z rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 1617/2009.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal oprávněný dovolání. Zdůraznil, že ke vzniku zástavního práva k předmětným nemovitostem (v té době) ve vlastnictví zástavního dlužníka R. L. došlo na základě smlouvy o zřízení zástavního práva ze dne 9. 12. 2011, č. , a to s právními účinky k 19. 12. 2011, tedy 2 roky předtím, než se zástavní dlužník R. L. začal dopouštět trestné činnosti, za niž mu byl uložen trest propadnutí majetku, a že zástavní právo zajišťuje pohledávky oprávněného za obligačním dlužníkem, t. č. zaniklou společností vzniklé ze smlouvy o úvěru ze dne 9. 12. 2011, přičemž tato společnost nevykonává jakoukoli ekonomickou aktivitu nejméně od roku 2014. Smlouva o úvěru však byla uzavřena v době, kdy obligační dlužník i zástavní dlužník vyvíjeli ekonomickou aktivitu a trestné činnosti se nedopouštěli, oprávněný peněžní prostředky na základě smlouvy o úvěru poskytl subjektu, jehož ekonomickou situaci pečlivě a ráděně prověřil a jehož závazky byly nadto zajištěny právě nemovitostmi ve vlastnictví zástavního dlužníka; oprávněný při tom postupoval s péčí řádného hospodáře a povinnost k vrácení úvěrovaných prostředků dostatečně zajistil zřízením zástavního práva. Podle mínění oprávněného je postup, kdy stát vlastní selhání při výběru daně z přidané hodnoty fakticky přímo přenáší na jinou (třetí) osobu, v tomto případě oprávněného, „zjevně v rozporu s nezadatelným a nezcizitelným právem vlastnit majetek, a současným protiústavním upřednostňováním práva státu na úkor jedince“. Je totiž nutné odlišovat situaci, kdy je předmětem trestu propadnutí věci nebo majetku výnos z trestné činnosti, případně potenciální výnos z trestné činnosti nebo alespoň věc, která s trestnou činností jinak souvisí, a situaci posuzovanou, kdy žádná z těchto okolností nenastala. Aplikace ustanovení § 41 zákona o majetku České republiky a jejím vystupování v právních

vztazích v projednávané věci podle názoru oprávněného představuje „zneužití litery zákona proti jeho účelu a smyslu“; akcionáři oprávněného totiž „mají nárok na ochranu svého vlastnického práva představovanou možností uspokojení z (řádně, platně a obezřetně zřízeného) zástavního práva k majetku zástavního dlužníka“ a stát v této souvislosti nemůže být na jejich úkor nastalým způsobem privilegován. Oprávněný nepopírá, že toto zákonné ustanovení má v mnoha případech své opodstatnění a je nezbytné, aby stát v konkrétně skutkově vymezených případech nabýval majetek nezatížený dluhy ani jinými právy. Ani touto argumentací však „nelze ospravedlnit bezprecedentní zásahy do práv věřitelů (dříve) nabytých v dobré víře a nikoli v souvislosti s trestnou činností pachatelů – v takových případech principu spravedlnosti jednoznačně odpovídá postup, kdy stát bude svoji pohledávku uspokojovat až na druhém místě, tj. až po zástavním věřiteli“. Oprávněný se na vzniku škody způsobené zástavním dlužníkem žádným způsobem nepodílel, a „má-li nyní za tyto činy pykat v podobě zániku zástavního práva, představuje takový postup fakticky násilný zánik jeho majetkových práv (resp. práv na uspokojení ze zajištění), a to aniž by mu za to byla poskytnuta přiměřená náhrada“. Za zcela zásadní skutečnost oprávněný považuje časový odstup mezi vznikem zástavního práva a trestnou činností zástavního dlužníka. Je připraven akceptovat privilegované postavení státu v případě, kdy se pachatel nejprve dopustí trestného činu a až následně je majetek pachatele zatížen dluhy či věcnými právy, které poté při propadnutí ve prospěch státu zaniknou. Má-li však mít stát se svým, byť zákonným, nárokem přednost absolutní, je takový postup „v příkrém rozporu s principem právního státu“. Oprávněný podotkl, že smyslem trestu je výlučně potrestání pachatele, nikoli nezúčastněných osob. V posuzované situaci nicméně „bezprecedentním způsobem dochází k potrestání oprávněného, aniž by se uložený trest (alespoň částečně) dotkl majetkové sféry zástavního dlužníka“, neboť pohledávka oprávněného přesahuje svojí výší obvyklou hodnotu předmětných nemovitostí. Nejen že tedy uložený trest v tomto případě ani částečně neplní svoji funkci ve vztahu k odsouzenému (zástavnímu dlužníkovi), ale naopak namísto zástavního dlužníka trestá výlučně oprávněného, který (třebaže svým jednáním do zájmů chráněných veřejným právem nikterak nezasáhl) je aplikací ustanovení § 41 zákona o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích fakticky trestán namísto zástavního dlužníka, a to „v příkrém rozporu s právním principem nulla poena sine lege“. Platná právní úprava tak „přenáší riziko trestního postihu majetku z pachatele na pachatelovy věřitele“. Autentickým a teleologickým výkladem ustanovení § 41 zákona o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích nelze než dojít k závěru, že „vyvlastnění zástavních práv při propadnutí hodnotného majetku státu nebylo ani úmyslem zákonodárce“, neboť účelem tohoto ustanovení naopak bylo zjednodušit postavení státu v případě, že nabude bezcenný majetek (slovy zákonodárce nelukrativní nemovitosti anebo věci blížící se svým stavem odpadu), který je pro něho spíše přítěží než užitkem. I v případě, že by snad zákonodárce měl v úmyslu vztáhnout toto ustanovení i na situace, kdy ve prospěch státu propadá hodnotný majetek obtěžkaný právy dalších věřitelů, nelze na zánik těchto práv usuzovat absolutně a neomezeně až do (více či méně) vzdálené minulosti, ale je nezbytné ho vztáhnout až k určitému důvodně určenému okamžiku (spáchání trestného činu). Oprávněný má za to, že závěr, že by snad měl předem předvídat zánik práva v důsledku možného propadnutí věci státu, je popřením zásady legitimního očekávání a ochrany vlastnického práva, a značně ambivalentně pak podle jeho mínění působí závěrečné konstatování odvolacího soudu, že oprávněnému nic nebrání v tom, aby se vůči obligačnímu dlužníkovi domáhal zaplacení pohledávky jiným způsobem podle zákona, přičemž takové uspokojení zůstává věřiteli zachováno. Obligační dlužník nejenže nemá jiný majetek, ale byl zrušen a bez právního nástupce zanikl. Řádně a legitimně sjednaný způsob zajištění formou zástavního práva tak byl jedinou hodnotou, která za dané situace měla sloužit k uspokojení pohledávky oprávněného. Nemožnost být jen teoretického uspokojení pohledávky za obligačním

dlužníkem z jiných majetkových hodnot proto pouze umocňuje protiústavní zásah do základních práv a svobod oprávněného způsobený aplikací § 41 zákona o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích.

Řízení o dovolání oprávněného proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28.2.2020 č.j. 51 Co 44/2020-124 je u Nejvyššího soudu vedeno pod sp. zn. 21 Cdo 2621/2020 a podle Jednacího řádu Nejvyššího soudu a platného rozvrhu práce Nejvyššího soudu je v rámci soudního oddělení 21 k rozhodnutí o dovolání v této věci příslušný senát ve složení JUDr. Jirí Doležilek (předseda senátu), JUDr. Pavel Malý a JUDr. Marek Cigánek.

Nejvyšší soud jako soud dovolací [§ 10a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“)] po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

ení-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

Oprávněný v dovolání uvedl, že rozhodnutí odvolacího soudu je závislé na vyřešení otázky hmotného práva, zda má aplikace ustanovení § 41 zákona o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích v případě existujících (zejména) zástavních práv nějaké materiálně právní (tj. z pohledu přirozeného práva) limity, to vše zejména s ohledem na legitimní očekávání zástavních věřitelů, a předestřel dovolacímu soudu dvě „podotázky“, a to „zda takové zástavní právo k hodnotnému majetku zanikne i v případě, že je zástavnímu dlužníkovi ukládán trest propadnutí majetku za trestný čin, kterého se dopustil až po vzniku zástavního práva,“ a dále „zda takové zástavní právo zanikne i v případě, že je zástavnímu dlužníkovi ukládán trest propadnutí majetku za trestný čin, kterého se dopustil až po vzniku zástavního práva, pokud neexistuje ani teoretická možnost, že věřitel svoji zajištěnou pohledávku uspokojí jinak“. Tyto právní otázky, na jejichž vyřešení závisí napadené rozhodnutí odvolacího soudu, v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny.

Dovolání oprávněného není zjevně bezdůvodné, není zde důvod, aby bylo odmítnuto pro vady nebo pro objektivní nepřípustnost (nejedná se o žádný z případů vyjmenovaných v ustanovení § 238 o. s. ř.), ani důvod k zastavení dovolacího řízení a není zde ani souhlas všech členů senátu k přijetí usnesení o odmítnutí dovolání z důvodu, že dovolání není podle § 237 o. s. ř. přípustné (srov. § 243c o. s. ř.).

II.

Relevantní právní úprava

Pro posouzení projednávané věci jsou rozhodná následující ustanovení zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „ZMČR“):

§ 13

(1) Stát nabývá majetek též zákonem, na základě zákona, děděním, rozhodnutím příslušného orgánu a na základě mezinárodní smlouvy, kterou je stát vázán, popřípadě na základě jiných skutečností stanovených zákonem.

(2) Pokud má být pro nabytí majetku děděním nebo odkazem založena příslušnost určité organizační složky (§ 9), musí být při povolání státu dědicem nebo při určení státu odkazovníkem tato organizační složka výslovně označena. Dědickou smlouvu organizační složka nemůže uzavřít.

(3) Není-li den nabytí majetku státem podle odstavce 1 přímo stanoven, je jím den, kdy o nabytí majetku státem bylo příslušným orgánem pravomocně rozhodnuto anebo kdy bylo toto nabytí příslušným orgánem pravomocně potvrzeno, popřípadě den, kdy rozhodná skutečnost platně nastala. Nelze-li rozhodný den ani takto určit, je jím den, kdy se příslušná organizační složka (§ 11) ujala výkonu povinností podle tohoto zákona.

§ 41

Pokud stát nabyl majetek způsoby uvedenými v ustanovení § 13, dluhy předchozího vlastníka na stát nepřecházejí a zástavní práva k majetku, který stát takto nabyl, okamžikem jeho přechodu na stát zanikají; to neplatí v případě dědění nebo odúmrti a v případech, stanoví-li tak zvláštní právní předpis, rozhodnutí příslušného orgánu nebo mezinárodní smlouva, kterou je stát vázán.

Dále jsou pro posouzení věci rozhodná následující ustanovení zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů:

§ 66

Propadnutí majetku

(1) Soud může vzhledem k okolnostem spáchaného trestného činu a poměrům pachatele uložit trest propadnutí majetku, odsuzuje-li pachatele k výjimečnému trestu anebo odsuzuje-li jej za zvláště závažný zločin, jímž pachatel pro sebe nebo pro jiného získal nebo se snažil získat majetkový prospěch.

(2) Bez podmínek odstavce 1 může soud uložit trest propadnutí majetku pouze v případě, že trestní zákon uložení tohoto trestu za spáchaný zločin dovoluje; jako samostatný trest může být trest propadnutí majetku uložen, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a k osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.

(3) Propadnutí majetku postihuje celý majetek odsouzeného nebo tu jeho část, kterou soud určí; propadnutí se však nevztahuje na prostředky nebo věci, jichž je nezbytně třeba k uspokojení životních potřeb odsouzeného nebo osob, o jejichž výživu nebo výchovu je odsouzený podle zákona povinen pečovat.

(4) Výrokem o propadnutí majetku zaniká společné jmění manželů.

(5) Propadlý majetek připadá státu.

III.

Odůvodnění návrhu

Vzhledem k tomu, že při řešení věci dovolacím soudem má být (jak vyplývá z výše uvedeného) použito ustanovení § 41 ZMČR a že Nejvyšší soud dospěl k závěru, že část tohoto ustanovení ve znění „a zástavní práva k majetku, který stát takto nabyt, okamžikem jeho přechodu na stát zanikají“ je v rozporu s ústavním pořádkem, konkrétně s čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a s čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Protokol“), předkládá Nejvyšší soud podle čl. 95 odst. 2 Ústavy České republiky a podle § 64 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, výše uvedenou věc Ústavnímu soudu s návrhem na zrušení části ustanovení § 41 ZMČR znějící „a zástavní práva k majetku, který stát takto nabyt, okamžikem jeho přechodu na stát zanikají“.

Právo vlastnit majetek a pokojně jej užívat, jehož ochrana je zaručena čl. 11 odst. 1 Listiny a čl. 1 Protokolu, patří k nejdůležitějším základním právům. Podle ustálené judikatury Evropského soudu pro lidská práva je pojem „majetek“ uvedený v čl. 1 Protokolu třeba vykládat tak, že se neomezuje pouze na vlastnictví hmotných statků a že může zahrnovat nejen existující majetek, ale i budoucí majetkové hodnoty včetně pohledávek, na jejichž základě může určitý subjekt tvrdit, že má přinejmenším „legitimní očekávání“ (ésperance légitime/legitimate expectation) dosáhnout účinného užívání vlastnického práva (srov. například rozsudek ze dne 20. 11. 1995 ve věci *Pressos Compania Naviera S. A. a ostatní proti Belgii*, stížnost č. 17849/91, rozsudek ze dne 18. 4. 2002 ve věci *Ouzounis a ostatní proti Řecku*, stížnost č. 49144/99, rozsudek velkého senátu ze dne 25. 3. 1999 ve věci *Iatridis proti Řecku*, stížnost č. 31107/96 nebo též rozsudek velkého senátu ze dne 5. 1. 2000 ve věci *Beyeler proti Itálii*, stížnost č. 33202/96). Z uvedených závěrů ve svých četných rozhodnutích vychází též Ústavní soud, který dovozuje, že pod autonomní výklad pojmu „majetek“ ve smyslu čl. 1 Protokolu lze v obecném smyslu podřadit i pohledávku, avšak že ze závěrů Evropského soudu pro lidská práva vyplývá požadavek jisté kvality pohledávky, která musí být dostatečně určitá a u níž lze předpokládat, že naplňuje legitimní očekávání ve smyslu jejího splnění (uspokojení), přičemž na kvalitu a reálnou vymahatelnost podle názoru Ústavního soudu nepochybně může mít vliv i okolnost, zda tato pohledávka je či není zajištěna zástavním právem (srov. například nálezy Ústavního soudu ze dne 7. 7. 2020 sp. zn. III. ÚS 84/20 nebo nálezy Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2020 sp. zn. I. ÚS 760/18). Předmětem ochrany je tedy nejen nabytý, tj. existující majetek, ale také legitimní očekávání nabytí takového majetku, přičemž z judikatury Evropského soudu pro lidská práva vyplývá pojetí ochrany legitimního očekávání jako nároku, který byl buď již individualizován právním aktem, anebo je individualizovatelný na základě právní úpravy (srov. například nálezy Ústavního soudu ze dne 29. 11. 2016 sp. zn. III. ÚS 3493/15 anebo nálezy pléna Ústavního soudu ze dne 9. 3. 2004 sp. zn. Pl. ÚS 2/02).

Nejvyšší soud má (vztaženo na projednávanou věc) za to, že pohledávky oprávněného ze smlouvy o úvěru ze dne 9. 12. 2011 naplňují podmínky legitimního očekávání a individualizovatelnosti nároku na základě právní úpravy (jsou dostatečně určité a mají zákonný podklad). Pokud jde o legitimní očekávání, které oprávněný mohl spojovat se svou pohledávkou, je třeba zdůraznit, že oprávněný si pohledávku ze smlouvy o úvěru ze dne 9. 12. 2011 zajistil zástavním právem k předmětným nemovitostem ve vlastnictví zástavního dlužníka R. L., což lze považovat, jak konstatoval Ústavní soud například ve svém nálezu ze dne 7. 7. 2020 sp. zn. III. ÚS 84/20, za „velmi silný druh zajištění, který obvykle zaručuje vysokou míru jistoty navratitelnosti finančních prostředků v případě

neuhrazení pohledávky řádně a včas“. Nejvyšší soud je tedy přesvědčen, že pohledávku oprávněného lze považovat za majetek ve smyslu čl. 1 Protokolu. V nálezu ze dne 30. 11. 2020 sp. zn. I. ÚS 760/18 pak Ústavní soud vyslovil závěr, že „zástavní právo jako věcné právo k věci cizí bezesporu vyjadřuje majetkový zájem zástavního věřitele, který díky smluvnímu souhlasu vlastníka zástavy má při naplnění předem určených podmínek (neuspokojení pohledávky) právo na výtěžek ze zástavy i bez souhlasu vlastníka zástavy, stejně jako má ve vztahu k zástavě přednost před ostatními věřiteli jejího vlastníka,“ a že „ztráta postavení zajištěného věřitele a ‚přesun‘ do pozice věřitele nezajištěného s sebou logicky nese oslabení právní pozice a hrozbu bezprostřední majetkové ztráty“. Nejvyšší soud je tedy přesvědčen, že zástavní právo, jakožto právo majetkové, je rovněž hodno ochrany ve smyslu ustanovení § 11 odst. 1 Listiny a čl. 1 Protokolu a že také otázku zániku zástavního práva k majetku, který stát nabyt způsoby uvedenými v ustanovení § 13 ZMČR, podle ustanovení § 41 ZMČR je třeba posuzovat z hlediska ústavně zaručeného práva zástavních věřitelů vlastnit majetek a pokojně jej užívat, jehož ústavněprávní ochranu zaručují čl. 11 odst. 1 Listiny a čl. 1 Protokolu.

Nejvyšší soud si je vědom, že ustanovení čl. 1 Protokolu nebrání právu států přijímat zákony, které považují za nezbytné, aby upravily užívání majetku v souladu s obecným zájmem a zajistily placení daní a jiných poplatků nebo pokut. V případě zániku zástavního práva k majetku, který stát nabyt způsoby uvedenými v ustanovení § 13 ZMČR, podle ustanovení § 41 ZMČR má však Nejvyšší soud za to, že pro tak závažný zásah do majetkových práv zástavních věřitelů v rozsahu vyplývajícím z ustanovení § 41 ZMČR neexistuje žádný legitimní důvod (legitimní cíl) a že se jedná o nepřípustný zásah do práv zástavních věřitelů chráněných čl. 11 odst. 1 Listiny a čl. 1 Protokolu.

Z důvodové zprávy k zákonu č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, se ve vztahu k ustanovení § 41 tohoto zákona podává, že „podstatné je usměrnění rozsahu aktuálních závazků pro stát v případě, kdy stát nabyt majetek zákonem, na základě zákona, rozhodnutím příslušného orgánu, na základě mezinárodních smluv či jiných právních skutečností, tedy většinou ‚z úřední povinnosti‘. Jedná se především o jasné vymezení ve vztahu k závazkům předchozího majitele; řeší se však též další existence zástavního práva jiné osoby vůči takto nabytému majetku státu. Návrh zákona zde zohledňuje specifickou pozici státu jako ‚nuceného‘ vlastníka popř. nositele dalších práv. V té souvislosti je třeba uvést, že právě stát přebírá na sebe v důsledku takových právních institutů jako je nález nebo opuštění v řadě případů péči o věci, kde skutečný vlastník neplní své povinnosti ať již díky anonymitě anebo nedosažitelnosti pro neznámý pobyt. Zátěž pro stát je v tomto směru markantní obzvláště u nelukrativních nemovitostí anebo věcí blížících se svým stavem odpadu. V případě zániku zástavních práv koresponduje postavení státu s pozicí smluvního nabyvatele zastavené věci, který o zástavním právu při uzavírání smlouvy nevěděl a vědět nemohl (srov. § 151d odst. 2 obč. zák.)“.

Podle názoru Nejvyššího soudu z důvodové zprávy není zřejmý žádný legitimní cíl (účel právní regulace), kterého má být dosaženo tak závažným zásahem do majetkových práv zástavních věřitelů, jako je zánik zástavního práva k majetku, který stát nabyt způsoby uvedenými v ustanovení § 13 ZMČR, podle ustanovení § 41 ZMČR. Důvodová zpráva neobsahuje žádné vysvětlení, proč zákonodárce takový zásah do majetkových práv zástavních věřitelů považoval za nutný a jaký veřejný (obecný) zájem, popřípadě ochrana jakého základního práva nebo veřejného statku, ospravedlňující tento zásah v takovém případě převažuje nad majetkovými právy zástavních věřitelů. Na rozdíl od dluhů předchozího vlastníka, které by při přechodu na stát v případě, že by tyto dluhy převyšovaly hodnotu majetku, který stát způsoby uvedenými v ustanovení § 13 ZMČR nabyt, mohly v důsledku

vést až ke snížení majetku státu (a to zejména v případech uvedených v důvodové zprávě, kdy stát takovýmto způsobem nabyde nelukrativní nemovitosti anebo věci blízkící se svým stavem odpadu), v případě, že by zástavní věřitel realizoval své zástavní právo, stát sice může přijít o majetek, který nabyl způsoby uvedenými v ustanovení § 13 ZMČR, avšak žádná újma, resp. žádné zásadní snížení majetku převyšující svým rozsahem hodnotu zástavy (tedy majetku, který stát takto nabyl), státu v případě realizace zástavního práva zástavním věřitelem nehrozí, a to ani v případech „nuceného“ nabytí majetku nízké hodnoty. V případě, že stát takovým způsobem nabyde hodnotný majetek, naopak může dojít k (mnohdy nemalému) obohacení státu na úkor zástavního věřitele, který bez spravedlivého důvodu přijde o možnost realizace zástavního práva k tomuto majetku. Má-li být cílem tak zásadního zásahu do majetkových práv zástavních věřitelů pouze zájem státu na co nejvyšším profitu z majetku nabytého způsoby uvedenými v ustanovení § 13 ZMČR, nejedná se podle názoru Nejvyššího soudu o legitimní cíl, jímž by bylo lze ospravedlnit takový zásah do majetkových práv zástavních věřitelů, jakým je zánik zástavního práva bez jakékoliv náhrady.

Je-li v důvodové zprávě uvedeno, že „v případě zániku zástavních práv koresponduje postavení státu s pozicí smluvního nabyvatele zastavené věci, který o zástavním právu při uzavírání smlouvy nevěděl a vědět nemohl“, a to s odkazem na ustanovení § 151d odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, pak zde chybí odůvodnění, proč je (proč by mělo být) státu takové (výsadní) postavení přiznáváno, a to navíc bez ohledu na to, jakým konkrétním způsobem (kterým ze způsobů uvedených v ustanovení § 13 ZMČR) a za jakých okolností stát majetek nabyl, jakož i bez ohledu na to, zda zástavní právo k tomuto majetku například nebylo zapsáno ve veřejném seznamu, a absentuje zde rovněž sdělení (objasnění) toho, jaký cíl je touto zákonnou úpravou (významně zasahující do práv zástavních věřitelů) sledován.

Nelze též přehlédnout, že ustanovení § 151d odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, účinném do 31. 12. 2000, na něž je v důvodové zprávě k ZMČR poukazováno a podle něhož převezme-li někdo smluvně věc, na které vážně zástavní právo, působí zástavní právo vůči nabyvateli, jestliže při uzavření smlouvy nabyvatel o zástavním právu věděl nebo vědět musel, přičemž nabyvatel odpovídá takto do výše ceny nabyté věci, bylo s účinností od 1. 1. 2001 zrušeno zákonem č. 367/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Z důvodové zprávy k zákonu č. 367/2000 Sb. se přitom podává, že „navrhované ustanovení § 165 odst. 2 mění dnešní ustanovení § 151d odst. 2 v tom směru, že vypouští subjektivní požadavek ‚dobré víry‘. Činí tak v zájmu posílení věcně právní povahy zástavního práva. V zájmu posílení věcně právní povahy zástavního práva se v § 164 vypouští subjektivní požadavek ‚dobré víry‘.“

Toto „posílení věcně právní povahy zástavního práva“ a s tím související změna postavení smluvního nabyvatele zastavené věci, který o zástavním právu při uzavírání smlouvy nevěděl a vědět nemohl, se však nijak nepromítly do právní úpravy obsažené v ustanovení § 41 ZMČR. Touto změnou názoru zákonodárce ve vztahu k postavení smluvního nabyvatele zastavené věci pak vzal zcela za své (v podstatě jediný) argument týkající se zániku zástavních práv obsažený v důvodové zprávě k ZMČR, že „v případě zániku zástavních práv koresponduje postavení státu s pozicí smluvního nabyvatele zastavené věci, který o zástavním právu při uzavírání smlouvy nevěděl a vědět nemohl“.

Ustanovení § 41 ZMČR obsahuje v podstatě „paušální“ zánik zástavních práv k majetku, který stát nabyl způsoby uvedenými v ustanovení § 13 ZMČR (s výjimkou dědění nebo odúmrti a případů, stanoví-li tak zvláštní právní předpis, rozhodnutí příslušného orgánu

nebo mezinárodní smlouva, kterou je stát vázán). Takové „paušální“ upřednostňování majetkových zájmů státu na úkor zástavních věřitelů, které žádným způsobem nezohledňuje okolnosti, za kterých stát majetek nabyl, však podle názoru Nejvyššího soudu není ospravedlnitelné. Nejvyšší soud nevyklučuje, že by v určitých případech mohl existovat nějaký legitimní důvod (cíl), který by ospravedlnil takový zásah do práv zástavních věřitelů, jakým je zánik jejich zástavního práva. I s ohledem na princip minimalizace zásahů do základních práv je však třeba důkladně zvažovat, v jakých případech je takový postup opravdu nevyhnutelný [v jakých případech zde opravdu existuje takový veřejný (obecný) zájem anebo potřeba chránit základní práva druhých nebo veřejné statky převažující nad ochranou majetkových práv zástavních věřitelů], a tyto situace určitým způsobem definovat tak, aby zásah do majetkových práv zástavních věřitelů byl redukován jen na co možná nejnížší počet případů, v nichž skutečně existuje veřejný (obecný) zájem anebo potřeba chránit základní práva druhých nebo veřejné statky převažující nad ochranou majetkových práv zástavních věřitelů a v nichž újma na právech zástavních věřitelů, která by mohla být způsobena zánikem zástavního práva, není nepřiměřená ve vztahu k zamýšlenému cíli.

V případě ustanovení § 41 ZMČR se však takový legitimní cíl právní úpravy v něm obsažené z důvodové zprávy k ZMČR nepodává. Je tedy otázkou, zda vůbec existují případy, kdy je nutné, a potažmo přiměřené, aby zástavní právo k majetku, který stát nabyl některým ze způsobů uvedených v ustanovení § 13 ZMČR, okamžikem jeho přechodu na stát zaniklo. Nejvyšší soud je však přesvědčen, že neexistuje takový legitimní důvod (cíl), který by ospravedlnil zánik zástavních práv v rozsahu uvedeném v ustanovení § 41 ZMČR, tedy (až na uvedené výjimky) ve všech případech nabytí majetku státem způsobu uvedenými v ustanovení § 13 ZMČR, aniž by navíc bylo jakkoli přihlédnuto k tomu, jakým konkrétním způsobem (kterým ze způsobů uvedených v ustanovení § 13 ZMČR) a za jakých okolností stát majetek nabyl. Ustanovení § 41 ZMČR sice za středníkem obsahuje výčet případů, v nichž k následkům uvedeným v tomto ustanovení nedochází, Nejvyšší soud má nicméně za to, že takto koncipovaný výčet výjimek je nedostatečný a že i po zohlednění těchto výjimek se právní úprava spočívající v zániku zástavního práva ke státem nabytému majetku vztahuje na nepřijatelně široce vymezený okruh případů zahrnující též (ne-li v převážné míře anebo výlučně) situace, v nichž zánik zástavního práva ke státem nabytému majetku není opodstatněný a v nichž představuje nepřijatelný zásah do majetkových práv zástavních věřitelů.

Příkladem takového nepřijatelného zásahu do majetkových práv zástavního věřitele aplikací ustanovení § 41 ZMČR je podle mínění Nejvyššího soudu též situace, ke které došlo v nyní Nejvyšším soudem projednávané (výše uvedené) exekuční věci. V projednávané věci povinná (Česká republika) nabyla majetek (předmětné nemovitosti) na základě rozhodnutí soudu (rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 3. 2018 č. j. 33 T 6/2017-1882, který nabyl právní moci ve vztahu k odsouzenému R. L. dne 19. 6. 2018), jímž byl předchozímu vlastníku předmětných nemovitostí R. L. podle § 66 odst. 1 a 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, uložena trest propadnutí majetku, a to v rozsahu zahrnujícím předmětné nemovitosti. Soudy nižších stupňů dospěly k závěru, že v důsledku uložení trestu propadnutí majetku zástavnímu dlužníkovi R. L. došlo dne 19. 6. 2018 k nabytí vlastnického práva k předmětným nemovitostem povinnou podle § 13 odst. 1 a 3 ZMČR a že podle § 41 tohoto zákona zástavní právo oprávněného k takovému majetku „zaniklo okamžikem přechodu“.

Oprávněný v dovolání proti rozsudku odvolacího soudu poukazuje především na to, že ke vzniku zástavního práva k předmětným nemovitostem, jímž byla zajištěna pohledávka oprávněného za obligačním dlužníkem , ze smlouvy

o úvěru, došlo na základě smlouvy o zřízení zástavního práva ze dne 9. 12. 2011 s právními účinky k 19. 12. 2011, tedy 2 roky předtím, než se zástavní dlužník R. L. začal dopouštět trestné činnosti, za niž mu byl uložen trest propadnutí majetku, že oprávněný při uzavírání úvěrové smlouvy postupoval s péčí řádného hospodáře a povinnost na vrácení úvěrovaných prostředků dostatečně zajistil zřízením zástavního práva, že oprávněný se na vzniku škody způsobené zástavním dlužníkem žádným způsobem nepodílel a že v posuzované situaci „bezprecedentním způsobem dochází k potrestání oprávněného, aniž by se uložený trest (alespoň částečně) dotkl majetkové sféry zástavního dlužníka“, neboť pohledávka oprávněného přesahuje svojí výší obvyklou hodnotu předmětných nemovitostí; nejenže tedy uložený trest v tomto případě ani částečně neplní svoji funkci ve vztahu k odsouzenému (zástavnímu dlužníkovi), ale naopak namísto zástavního dlužníka „trestá“ výlučně oprávněného, který sice nebyl vlastníkem předmětných nemovitostí, ale má právo na uspokojení z jejich prodeje fakticky ve stejném rozsahu, jako by vlastníkem byl. Nejvyšší soud považuje tyto námitky oprávněného za opodstatněné a shodně s oprávněným dospěl k závěru, že ustanovení § 41 ZMČR, které má být při řešení projednávané věci dovolacím soudem použito, resp. jeho část ve znění „a zástavní práva k majetku, který stát takto nabyt, okamžikem jeho přechodu na stát zanikají“, je v rozporu s ústavním pořádkem, konkrétně s čl. 11 odst. 1 Listiny a s čl. 1 Protokolu.

V české trestněprávní nauce a praxi převažuje pojetí účelu trestu vycházející ze smíšených (slučovacích) teorií, které spojují požadavek spravedlivého, závažnosti trestného činu odpovídajícího trestu s pozitivním působením na pachatele trestného činu i na ostatní občany. Hlavním účelem trestu je ochrana společnosti před trestnými činy a jejich pachateli, která se uskutečňuje prostřednictvím speciální (individuální) a generální prevence. Do takto chápaného účelu trestu se zároveň promítá i myšlenka odplatného trestu, když je zdůrazňováno, že při ukládání trestu je nutno respektovat závažnost trestného činu, tedy hledisko odplatné. Nověji je v teoretických koncepcích účelu trestu pod vlivem tzv. restituční (kompenzační) teorie akcentován rovněž význam náhrady škody a zohlednění dalších zájmů poškozeného (srov. ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 490).

Nejvyšší soud je přesvědčen, že zánik zástavního práva k majetku, který stát nabyt v důsledku uložení trestu propadnutí majetku zástavnímu dlužníkovi, neovlivní (ať už v pozitivním nebo v negativním směru) ani preventivní účinek (pozitivní působení na pachatele trestného činu i na ostatní občany), ani represivní účinek uloženého trestu propadnutí majetku (tj. sankcionovat odsouzeného skrze intenzivní zásah do jeho majetkové sféry). K tomu, aby uložený trest propadnutí majetku splnil svůj účel, tedy podle názoru Nejvyššího soudu není zániku zástavního práva k propadlému majetku zapotřebí. Zánik zástavního práva k propadlému majetku podle ustanovení § 41 ZMČR přitom představuje (v některých případech velmi citelný) zásah do majetkových práv zástavních věřitelů, v jejichž prospěch bylo zástavní právo k propadlému majetku zřízeno, v jehož důsledku jsou dopady uloženého trestu částečně přeneseny z pachatele na pachatelovy věřitele, což zcela jistě účelem trestu propadnutí majetku není.

V projednávané věci je zásah do majetkových práv oprávněného (jakožto zástavního věřitele) o to citelnější, že oprávněný pozbyl možnost uspokojení své pohledávky jiným způsobem než prodejem zástavy, neboť obligační dlužník byl zrušen a zanikl bez právního nástupce (dne 9. 11. 2018 byl vymazán z obchodního rejstříku). Byť by tedy oprávněný při uzavírání smlouvy o úvěru (jak sám tvrdí) pečlivě a řádně prověřil ekonomickou situaci subjektu, jemuž úvěr poskytl (přičemž v řízení

nebyl zjištěn opak), postupoval přitom s péčí řádného hospodáře a povinnost na vrácení úvěrovaných prostředků zajistil zřízením zástavního práva, přičemž k uzavření smlouvy o úvěru i zástavní smlouvy navíc došlo dlouho před započítáním trestné činnosti zástavního dlužníka, dochází aplikací ustanovení § 41 ZMČR k tomu, že se jeho pohledávka ze smlouvy o úvěru stala nedobytnou, a (nepřímo) tak na něj byl přenesen dopad trestu propadnutí majetku uloženého zástavnímu dlužníkovi, přestože oprávněný se na trestné činnosti zástavního dlužníka žádným způsobem nepodílel a svým jednáním zájmy chráněné trestním zákoníkem nikterak neohrozil ani neporušil. Nejvyšší soud má za to, že k takovému zásahu do majetkových práv oprávněného, chráněných čl. 11 odst. 1 Listiny a čl. 1 Protokolu, není (jak vyplývá z výše uvedeného) žádný legitimní důvod.

Takovým legitimním důvodem podle názoru Nejvyššího soudu není ani zájem státu (společnosti) na tom, aby stát měl z propadlého majetku co největší profit, a to ani v situaci, kdy odsouzený jednal ke škodě České republiky (státu) a byl odsouzen za hospodářský (daňový) trestný čin.

Argument uvedený v důvodové zprávě k ZMČR spočívající v tom, že v případě zániku zástavních práv „koresponduje postavení státu s pozicí smluvního nabyvatele zastavené věci, který o zástavním právu při uzavírání smlouvy nevěděl a vědět nemohl“, v projednávané věci navíc (nad rámec výše uvedeného) vyznívá o to absurdněji, že se jedná o zástavní právo k nemovitostem, které bylo zapsáno ve veřejném seznamu (v katastru nemovitostí), a že k přechodu vlastnického práva k těmto nemovitostem na stát došlo na základě rozhodnutí soudu jakožto státního orgánu (byť organizačně samostatného a nezávislého) vykonávajícího soudní moc jménem republiky, jenž měl nepochybně k informacím zapsaným ve veřejném seznamu přístup a o existenci zástavního práva věděl (vědět mohl a měl).

Vzhledem k tomu, že v ustanovení § 41 ZMČR je jasně uvedeno, že pokud stát nabytí majetek způsoby uvedenými v ustanovení § 13 ZMČR, „zástavní práva k majetku, který stát takto nabytí, okamžikem jeho přechodu na stát zanikají“, přičemž je za středníkem obsažen taxativní výčet případů, v nichž se tato pravidla neuplatní, stanoví-li se zde, že „to neplatí v případě dědění nebo odúmrti a v případech, stanoví-li tak zvláštní právní předpis, rozhodnutí příslušného orgánu nebo mezinárodní smlouva, kterou je stát vázán“, je Nejvyšší soud přesvědčen, že v případech, které nespádají pod uvedené výjimky, jako je například Nejvyšším soudem nyní projednávaná (výše uvedená) věc, znění ustanovení § 41 ZMČR neumožňuje ústavně konformní výklad, tedy že nelze pouhým výkladem tohoto ustanovení (v rozporu s jeho výslovným zněním a s úmyslem zákonodárce v něm vyjádřeným) rozšiřovat výčet případů, v nichž k zániku zástavního práva okamžikem přechodu majetku na stát nedochází, nad rámec uvedených výjimek vymezených v ustanovení § 41 ZMČR za středníkem, neboť by se podle mínění Nejvyššího soudu jednalo o ústavně nepřijatelné soudcovské dotváření práva.

K argumentaci odvolacího soudu v Nejvyšším soudem nyní projednávané věci podpořené odkazy na vybraná usnesení Ústavního soudu je třeba na závěr podotknout, že Nejvyšší soud si je vědom obsahu usnesení Ústavního soudu ze dne 21. 2. 2013 sp. zn. I. ÚS 292/12 a usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 9. 2019 sp. zn. III. ÚS 130/19 citovaných odvolacím soudem v odůvodnění jeho rozhodnutí.

Usnesením ze dne 21. 2. 2013 sp. zn. I. ÚS 292/12 Ústavní soud odmítl ústavní stížnost, jež směřovala (mimo jiné) též proti rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 1. 11. 2011 č. j. 28 Cdo 1617/2009-65, v jehož odůvodnění Nejvyšší soud vyslovil závěr, že nárok na náhradu škody vzniklé zástavnímu věřiteli z toho důvodu, že rozsudkem trestního soudu

dojde k propadnutí věci státu, nemůže být proti státu po právu uplatněn, neboť zde absentují předpoklady plynoucí z ustanovení § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád). Nejvyšší soud shledal správným závěr odvolacího soudu, že „v dané věci došlo k zániku zástavního práva v důsledku trestu propadnutí majetku“, tedy postupem podle zákona, nikoli nesprávným úředním postupem ani nezákonným rozhodnutím, a že proto odpovědnost státu za takový postup či takové rozhodnutí nemůže být pro účely odškodnění žalobkyně dána. Ústavní soud v usnesení ze dne 21. 2. 2013 sp. zn. I. ÚS 292/12 poukazuje na to, že z obsahu stížností napadených rozhodnutí obecných soudů zásah do práv, kterých se stěžovatelka v návrhu dovolává, zjištěn nebyl, a připomněl, že nepříznivý výsledek řízení před obecnými soudy neznamená porušení stěžovatelkou tvrzených zástavních práv, což „platí zvláště za situace, kdy si sama stěžovatelka dostatečně neuvědomuje povahu zástavního práva (a věřitelského rizika), jejichž důsledky se snaží převést na stát“, a že k zániku zástavního práva došlo ze zákona, aniž by byly v souzené věci shledány důvody, jež by naplnily požadavky nutné pro postup podle zákona č. 82/1998 Sb. Ústavní soud dále dovodil, že stěžovatelka se snaží postavit Ústavní soud do pozice další soudní instance, která jí má dopomoci k řešení důsledků, jež plynou z jejího věřitelského (podnikatelského) rizika; platí to navíc za situace, kdy pohledávka stěžovatelce zůstala, stát žádnou povinnost vůči ní neporušil a tímto (stěžovatelkou konstruovaným) způsobem ani nelze nahradit (vždy jsou a přítomné) riziko dobytosti pohledávky.

Uvedená rozhodnutí Nejvyššího a Ústavního soudu však byla vydána ve věci s odlišnými skutkovými okolnostmi, než byly zjištěny v Nejvyšším soudem nyní projednávané věci, a týkají se také odlišné právní otázky, a sice, zda stát odpovídá za škodu vzniklou zástavnímu věřiteli z toho důvodu, že rozsudkem trestního soudu dojde k propadnutí věci státu. Byla v nich tedy řešena až možnost odčinění újmy vzniklé zástavnímu věřiteli v důsledku aplikace ustanovení § 41 ZMČR. Otázka souladu ustanovení § 41 ZMČR jako takového s ústavním pořádkem však v uvedené věci Ústavním soudem posuzována nebyla (akcesorický návrh stěžovatelky na zrušení ustanovení § 41 odst. 1 ZMČR byl odmítnut, neboť sdílí osud ústavní stížnosti, která byla odmítnuta jako návrh zjevně neopodstatněný).

V odůvodnění usnesení ze dne 17. 9. 2019 sp. zn. III. ÚS 130/19 pak Ústavní soud uvedl, že při uložení trestu propadnutí věci je sankce směřována výlučně vůči věcem ve vlastnictví pachatele trestného činu (v posuzované věci vedlejší účastnice řízení), že uložení trestu se nijak netýkalo věci ve vlastnictví stěžovatelky, že trestní řád osobám, které nejsou vlastníky věci, jichž se trest propadnutí majetku týká, postavení zúčastněné osoby nepřiznává a že na uvedeném nic nemění ani existence možných práv váznoucích na věci, např. zástavní právo stěžovatelky, neboť nejde o vlastnictví či spoluvlastnictví věci. Ústavní soud tedy uzavřel, že orgány činné v trestním řízení nepochybily, pokud nepřiznaly stěžovatelce postavení zúčastněné osoby, neboť tuto povinnost dle trestního řádu nemají. Dále uvedl, že uložení trestu propadnutí věci nic nemění na skutečnosti, že stěžovatelka zůstává nadále věřitelkou vedlejší účastnice, přičemž se může v řízení před civilními soudy svého nároku domáhat, že zánik zástavního práva je předvídatelným důsledkem uložení trestu propadnutí věci dle § 41 odst. 1 zákona o majetku České republiky, podle něhož zástavní právo k nemovitostem zaniklo s přechodem vlastnického práva na stát, a že skutečnost, že propadnutím věci zanikne zástavní právo na věci váznoucí, nijak nebrání tomu, aby trestní soud trest propadnutí věci uložil, přičemž jeho postup nelze považovat za problematický či dokonce protiprávní.

Kromě toho, že rovněž toto usnesení Ústavního soudu, jímž byla ústavní stížnost stěžovatelky odmítnuta jako zjevně neopodstatněná, se týkalo případu s jinými skutkovými okolnostmi, než jaké byly soudy zjištěny v Nejvyšším soudem nyní projednávané věci [stěžovatelka v řízení o ústavní stížnosti tvrdila, že napadeným trestním příkazem (tím, že jí v trestním řízení nebylo přiznáno postavení zúčastněné osoby) bylo porušeno její právo vlastnit majetek a právo na soudní ochranu, přičemž porušení svých práv spatřovala v tom, že „nebyla účastna na trestním řízení vedeném proti vedlejší účastnici, které vyústilo do napadeného rozhodnutí“, a že „tudíž nemohla dané rozhodnutí napadnout ani opravným prostředkem“], je třeba též poukázat na (již zmíněný) náleží Ústavního soudu ze dne 7. 7. 2020 sp. zn. III. ÚS 84/20, v němž Ústavní soud naopak shledal důvodnou ústavní stížnost, jejíž podstatou byla otázka, zda lze osobě, která není vlastníkem věci zajištěné podle § 79a odst. 1 trestního řádu, nýbrž má jiný oprávněný majetkový zájem (pohledávku zajištěnou zástavním právem), přiznat postavení zúčastněné osoby podle § 42 odst. 1 trestního řádu, když s tímto postavením se pojí v trestním řízení určitá procesní práva. V odůvodnění tohoto náleží Ústavní soud (mimo jiné) uvedl, že pohledávku stěžovatelky zajištěnou zástavním právem lze považovat za majetek ve smyslu čl. 1 Protokolu a že postupem orgánů činných v trestním řízení, které stěžovatelce odmítly přiznat postavení zúčastněné osoby, došlo k zásahu do jejích procesních práv, neboť je jí odíráno se podílet na průběhu trestního řízení, v němž má být rozhodováno o jejích majetkových právech. Ústavní soud v odůvodnění tohoto náleží závěrem podotkl, že „z § 41 odst. 1 zákona o majetku státu vyplývá, že pravomocným rozhodnutím soudu o uložení trestu propadnutí věci zaniká zástavní právo na této věci vážnoucí a že za škodu tímto zástavnímu věřiteli vzniklou stát neodpovídá“, že tím pak „dochází k devalvací pohledávky zástavního věřitele, která tak ztrácí na kvalitě a může se na základě životní reality stát de facto nedobytnou“, že „Ústavní soud na tomto místě nijak nepředjímá, nakořik může takový následek v konkrétním případě představovat protiústavní zásah do práva na pokojné užívání majetku“, avšak že přiznáním postavení zúčastněné osoby zástavnímu věřiteli „lze tomuto zástavnímu věřiteli umožnit svá práva procesně hájit, příp. i zpochybnit samotnou ústavnost uvedené právní úpravy“.

IV.

Návrh Nejvyššího soudu

Ze všech výše uvedených důvodů Nejvyšší soud navrhuje, aby Ústavní soud zrušil část ustanovení § 41 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů, znějící „a zástavní práva k majetku, který stát takto nabyt, okamžikem jeho přechodu na stát zanikají“.

JUDr. Jiří Doležilek v. r.
předseda senátu

Za správnost vyhotovení: Jaroslava Musilová